

**Monika Kowalska, streszczenie pracy doktorskiej napisanej pod kierunkiem
dr hab. Izabeli Trzcíńskiej prof. AGH o tytule *Obraz w średniowiecznej sztuce pamięci.
Chrześcijańska recepcja antycznej tradycji***

Niniejsza praca doktorska poświęcona jest roli i funkcji wizerunków w średniowiecznej sztuce pamięci na obszarze Europy Zachodniej, głównie Anglii i Francji. Motyw przewodni rozprawy stanowi obraz, a ściślej jego funkcjonowanie w ramach średniowiecznej *artis memoriae* oraz ewolucja wizerunków mnemotechnicznych w kontekście przemian religijnych i kulturowych w średniowieczu. W pracy przeprowadzona została analiza oraz interpretacja odpowiadających badanemu tematowi średniowiecznych źródeł ikonograficznych pochodzących z Europy Zachodniej w oparciu o metodologię nauk humanistycznych oraz szeroki kontekst kulturowy, religijny i społeczny epoki średniowiecza. Dla potrzeb niniejszej pracy wykorzystano metodologię kilku dziedzin, z zakresu historii sztuki, historii, religioznawstwa i filozofii.

Ze względu na tysiącletnią rozpiętość i różnorodność sztuki średniowiecza wybrane zostały reprezentatywne przykłady wizerunków, które wykorzystywano w europejskiej i chrześcijańskiej sztuce pamięci. Zebrano je w formie katalogu podzielonego według typów ikonograficznych. Obrazy, które były stosowane w średniowiecznej sztuce pamięci należy podzielić na kilka głównych odmian: figury geometryczne, drzewa (genealogiczne, *Arbor Porphyriana*), wyobrażenia anielskie (serafini zgodnie z traktatem Alana z Lille *De sex alis cherubim*), tablice i schematy związane z chrześcijańskimi dogmatami (Tarcza Wiary, kanony Euzebiusza, Arka Noego), budowle i struktury przestrzenne (plan opactwa Sankt Gallen, Jerozolima i *loci sancti*, Wieża Mądrości). Niektóre wyobrażenia nie wydawały się oczywistym wyborem jako reprezentacyjne obrazy stosowane w sztuce pamięci, ponieważ w dotychczasowej literaturze przedmiotu (z kilkoma wyjątkami) były one rozpatrywane wyłącznie pod kątem treści ideowych i artystycznych, niezwiązanych bezpośrednio z zagadnieniem sztuki pamięci.

Cel rozprawy jest trojaki: po pierwsze, wyodrębnienie kluczowych typów ikonograficznych obecnych w średniowiecznej sztuce pamięci na wskazanych terenach, po drugie, prześledzenie rozwoju typologii średniowiecznych obrazów w czasie i przestrzeni

oraz ich zależności od antycznych źródeł, po trzecie, wskazanie, w jaki sposób starożytne źródła sztuki pamięci zostały wykorzystane przez myśl średniowieczną i dostosowane do chrześcijańskich realiów. Rozprawa stanowi próbę rozwiązania problemu znaczeń i roli obrazu w średniowiecznej mnemotechnice, a przede wszystkim jego ówczesnej użyteczności w procesie zapamiętywania i utrwalania informacji dotyczących zagadnień religijnych, praktyk pokutnych i medytacyjnych. Zadaniem pracy jest także ukazanie ciągłości tradycji starożytnej w epoce średniowiecza oraz jej adaptacji dla potrzeb religii chrześcijańskiej.

Image in the Medieval Art of Memory. The Christian Reception of Ancient Tradition

The PHD thesis is devoted to the function of images in the medieval art of memory in Western Europe, precisely in England and France. Image and its functioning within the framework of medieval *ars memoriae* including the context of religious and cultural changes in the Middle Ages is the leitmotif of the dissertation.

The thesis provides an analysis and interpretation of medieval iconographic sources from Western Europe corresponding to the art of memory given the cultural, religious and social context of the Middle Ages. For the purposes of this study, the interdisciplinary methodology was used i.e. research methods used in religious studies, art history, history and philosophy. Due to the thousand-year span and diversity of medieval art, some representative examples of images used in the European and Christian art of memory were selected. They were collected in the form of a catalogue presenting several iconographic types. Images that were used in the medieval art of memory should be divided into the following iconographic types: geometric figures, trees (the genealogical ones, *Arbor Porphyriana*), angelic images (seraphim according to Alan of Lille's treatise *De sex alis cherubim*), tables and diagrams related to the Christian theology (*The Shield of Faith*, Eusebian canons, Noah's Ark), buildings and spatial structures (The Plan of Saint Gall, Jerusalem and *loci sancti*, Tower of Wisdom). Some images did not seem to be an obvious choice as representative images used in the medieval art of memory, because they were perceived by many scholars as artistic images not directly related to the art of memory.

The aim of the thesis is threefold. The first objective is to distinct the most important iconographic types present in the Western European medieval art of memory. The second objective is to describe the evolution of image typology through the ages and places in the medieval Western Europe. The third objective is to present how the ancient roots of *ars memoriae* were used and adapted to the Christian thought in the Middle Ages. The thesis is the multidisciplinary research approach to the medieval art of memory.

Monika Kowalska

Inebele Thulby

